

Živé místo pro umění

Přípravila: Lucie Drdová
Foto: archiv Kunsthalle Praha, Fondation Louis Vuitton Paris

Ivana Goossen

První zmínky o Kunsthalle Praha se na české scéně objevily několik let zpátky. Reálně jsem si však její vznik uvědomila na začátku roku 2018, kdy jsem se s manželi Pudilovými a šéfkurátorkou Christelle Havránkové setkala v Londýně. Už tehdy pracovali na mezinárodním propojení své instituce s největšími světovými muzeji jako Tate Modern nebo Centre Pompidou.

Jak se postupně vyvíjela původní idea Kunsthalle od momentu, kdy jste nastoupila, ve srovnání s aktuálním stavem? Jak se posunulo uvažování o významu, obsahu a cíli instituce?

Do Kunsthalle jsem v roce 2015 nastoupila jako úplně první člen týmu, který dnes čítá skoro dvacet lidí. Těší mě, že se ve své podstatě původní vize Kunsthalle

Kunsthalle Praha je nová instituce současného umění na mapě kulturní Prahy, která se zrodila z iniciativy manželů Pavlína a Petra Pudilových. Ačkoli se její prostory v bývalé Zengerově trafostanici na Klárově otevřou začátkem roku 2022, svojí ambicí již nyní přesahuje lokální hranice. Ivana Goossen přistoupila k projektu před pěti lety a v pozici ředitelky se spolupodílí na vzniku samotné instituce a naplňování její mise.

nezměnila. Nadále směřujeme k nové instituci, která je založena na profesionalitě, věnuje se svým výzkumem, výstavami a doprovodnými programy tématům umění 20. a 21. století a je mezinárodně angažovaná. Instituce otevřená a přátelská k lidem, kteří se umění věnují profesionálně, a stejně tak i k širší veřejnosti, která si k umění cestu teprve hledá. Tato vize živého místa pro umění, se kterou jsme začínali, je stejná. Je to ona pomyslná červená nit, která se táhne celými pěti lety, ale pochopitelně se dobarvila, rozvinula a naplnila obsahem.

Pamatuji si první rozhovory, když jsme hledali kandidáty na různé pozice, a na odborné scéně byla běžná otázka ve smyslu, jaké připravujeme výstavy. Bylo obtížné vysvětlit, že výstavy jsou až dalším krokem. První fází byla samotná vize, jak se definujeme jako instituce, jaké publikum chceme oslovovat a jaký tým máme vybudovat. Až poté vznikl konkrétní výstavní plán. S nástupem Christelle Havránkové jako hlavní kurátorky, dalšími kolegy a pochopitelně se zkušenostmi, které sbíráme mezinárodně a lokálně, se obrysy programu a Kunsthalle postupně rozvíjí a dále definují. Přijde mi přirozené, že se některé momenty vyjevují časem. Mluví například o spojení s osobností Zdeňka Pešánka a tématem kinetického umění. Tento umělec historicky koncipoval pohyblivé sochy pro průčelí bývalé trafostanice, k realizaci však nikdy nedošlo. Samotná historie budovy tak částečně inspiruje program.

Jak tedy uvažujete o výstavní skladbě v delším časovém horizontu?

Od počátku jsme zamýšleli výstavy jako výzkumné projekty. Je to však obdobné jako v akademickém prostředí. Nemůžeme dopředu jednoznačně vědět, kam

Vizualizace rekonstrukce bývalé Zengerovy trafostanice na pražském Klárově

„Postupem času se ze sbírky Kunsthalle stala platforma s cílem mapovat a prezentovat výrazné pozice české umělecké scény 20. a 21. století a její propojení s mezinárodní scénou.“

nás výzkum dovede. Dané téma se může zdát jako velice zajímavé, ale třeba se ukáže, že tomu tak není, nebo je příliš komplikované, nebo je realizace finančně příliš náročná. V podstatě jsou naše projekty dvoufázové. V první fázi se jedná o onen výzkum. To se vztahuje i k práci samotných umělců, kteří potřebují čas na přemýšlení. Když chceme, aby opravdu volně tvořili, experimentovali a posouvali svoji tvorbu o krok dál, tak musíme počítat s tím, že tento určitý druh uměleckého výzkumu nemusí být prezentovatelný v prostoru. Až v druhém stadiu řešíme vlastní realizaci v rámci kontextuální výstavy nebo site-specific projektu.

To zní jako velkorysý přístup především pak k tvorbě samotných umělců. Nyní máte dostatek času na přípravu a snad následný provoz v reálném čase neovlivní tento výzkum.

Věřím, že takto s větším předstihem pracuje řada institucí, pokud vyvíjejí vlastní projekty. Zároveň umělci, kurátoři a kunsthistorikové by se často rádi věnovali některým tématům, ale nemají k tomu příležitost či prostředky. Doufám, že

to je část našeho přínosu. Pro mě osobně je to zásadní podmínka, abychom přicházeli s novými tématy. Jinak by to byla spíše sázka na jistotu a bez rizika není odpovídající odměny. Snažíme se, aby naše kontextuální výstavy a další projekty byly i akademicky podloženy.

Na těchto výzkumných projektech pracuje váš interní tým, nebo také externisté z Česka a zahraničí?

Snažíme se pro každou výstavu či jiný projekt najít ten nejvhodnější tým. Někdy je zcela interní, ale většinou je to spolupráce s externími partnery – českými nebo zahraničními kurátory a odborníky na dané téma. Externí spolupráce je způsob, jak přivzít do týmu přední kapacity dané oblasti, a zároveň to navazuje na naši ideu otevřenosti. Chtěli bychom propojovat místní a mezinárodní scénu, protože věříme, že je to pro naši společnost cesta ke svobodě a většímu porozumění.

Vedle výstavní dramaturgie budujete vlastní sbírku. Jedná se o paralelní aktivitu, nebo se koncepce sbírky promítá do programového plánu?

Ikdyž tam jisté propojení je, sbírku budujeme nezávisle na výstavním programu a neplánujeme, že bychom ji v Kunsthalle trvale vystavovali. Díla ze sbírky se ale budou příležitostně objevovat na výstavách a některé projekty z ní mohou vycházet. Od začátku jsme ale věděli, že sbírka a téma sběratelství jsou pro nás důležitým stavebním kamenem. Obecně je taky náš program, jak je tomu běžné, závislý na výpůjčkách od jiných institucí. Jednání s nimi je pak samozřejmě jednodušší, když jim máme co nabídnout zpět.

Sbírku aktivně digitalizujeme, vidíme v tom opět možnost sdílet umění s veřejností a propojit s mezinárodní odbornou obcí. Zahraniční kurátoři, kteří zkoumají lokální umění, nemají dostatek zdrojů, což také chceme pomáhat měnit.

Sbírka je tedy i komunikačním nástrojem budoucí instituce? Na co v její skladbě kladete důraz?

Ano, je to tak. Bezprostřední fokus je na lokální scénu, sekundární zaměření se dotýká středoevropského regionu a následně je část věnována kontextualizaci v širším evropském poli. Postupem času se ze sbírky stala jakási platforma, jejímž cílem je mapovat a prezentovat výrazné pozice české umělecké scény 20. a 21. století a její propojení s mezinárodní scénou. Již nyní cestují desítky děl z naší sbírky po českých a zahraničních institucích. Velkou radost mi například udělala zápůjčka celé instalace mladé sochařky Anny Hulačové do Fondation Louis Vuitton v loňském roce.

Dalším aspektem sbírky je paměť; pohled zpět, který pomáhá vysvětlovat, co se tu odehrávalo. Bez paměti je těžké pochopit současnost a připravit se na budoucnost. S nástupem koronavirové epidemie se nám jen potvrdilo, že budovat sbírku je správná strategie. Pokud bude nejhůř, stále se můžeme opřít o sbírku, prezentovat její díla a nadále tak komunikovat. Dlouhodobě má svoji hodnotu, která roste a tvoří odkaz pro budoucnost.

Jak tedy vnímáte „nové“ výzvy, kterým musí muzejní instituce aktuálně čelit v důsledku bezprostřední zkušenosti během nedávného uzavření?

Vystávají dvě skupiny otázek. První jsou krátkodobé a urgentní. Týkají se zabezpečení provozu, financování, přeskládání harmonogramu výstav. Zásadní jsou však ty dlouhodobé otázky, které by si každá instituce měla jednou za čas znovu položit. To byla skvělá příležitost se zastavit a znovu se ptát, jak využívat zdroje, které máme k dispozici, abychom co nejlépe naplnili vlastní misi.

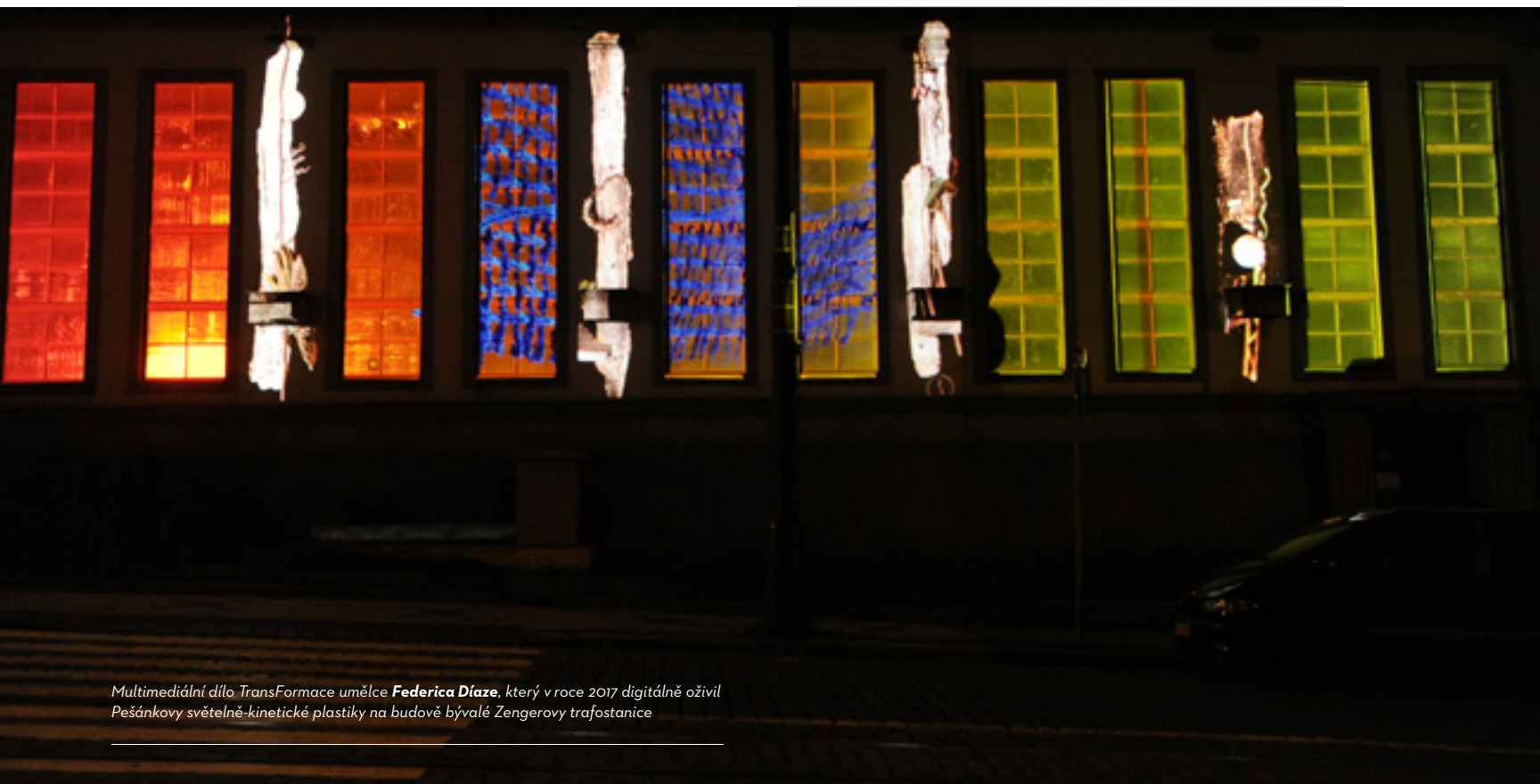
Několik příštích let bude vše jinak, než jsme byli dosud zvyklí. Nepředpokládám, že by se jakákoli instituce mohla proměnit ze dne na den. Byla by velká škoda, kdyby muzea a galerie zapoměly na úplný základ, a tom proč existují. Domnívám se, že pokud se nějaká instituce definuje jako sbírkotvorná, mělo by to tak zůstat. Pokud je jejím cílem přibližovat umění široké veřejnosti, tak by se to

nadále mělo dít. Esenciální otázkou je, jaké způsoby by měla instituce zvolit, aby tento svůj primární cíl naplnila.

Jestli jsem si něco ověřila během karantény, tak to bylo poznání, že sebelepší online komunikace nenahradí osobní kontakt. Muzea jsou zde pro lidi, kteří se do nich dříve nebo později budou vracet. Budou zde znovu prožívat osobní zážitky. Aktuálně se některá média jako performance nebo interaktivní instalace obtížně prezentují. Je otázkou, jak se situace vyvine. Zda se najde vakcína a budou se dál rozvíjet, nebo zaniknou, nebo se přerodí v jiná média, nebo se bude ve větší míře využívat technologie, nebo něco ještě úplně jiného. Osobně si myslím, že role technologie bude zásadní. Pandemie nás donutila k tomu, abychom si uvědomili, že se řada věcí dá dělat jinak. Něco z toho nadále zůstane a promění způsob, jak fungujeme.

Důležité je plnit svůj cíl a být pro danou komunitu relevantní. Nadále budeme vyprávět příběhy skrze umění, i kdyby jiným způsobem. Věřím, že každá instituce najde svou cestu. Nedávno jsem poslouchala rozhovor s Marinou Abramović, které se ptali, na čem pracovala v době koronavirové krize. Odpověděla, že nikdy nereaguje ihned, když se děje něco velkého. Trvá jí dlouho, než to v sobě zpracuje a získá určitý odstup, který jí umožní danou událost reflektovat. Také si myslím, že je pro instituce příliš brzy. Musíme být pozorní a vnímaví k tomu, co se děje. Časem se objeví cesty a řešení. Pokud budeme citliví k otázkám, začneme vidět odpovědi.

„Chtěli bychom být místo, které bude lidi v polarizující se společnosti naopak zase spojovat.“

Multimediální dílo *TransFormace* umělce **Federica Díaz**, který v roce 2017 digitálně oživil Pešánkovy světelné-kinetické plastiky na budově bývalé Zengerovy trafostanice

Dílo **Anny Hulačové** ze sbírky *Kunsthalle Praha* na výstavě ve Fondation Louis Vuitton v Paříži

Co znamená projekt Kunsthalle Praha pro vás osobně a kde vidíte její přínos?

Vnímám Kunsthalle Praha jako jednu z řady silných institucí na české scéně. Chtěli bychom spolu s ostatními být součástí ekosystému, kde každý může najít něco pro sebe, a místo, kde se lidé v rámci polarizující se společnosti mohou zase spojovat.

Když si totiž představím živou uměleckou scénu, její podmínkou je diverzita. Vedle sebe mají existovat různé typy galerií, jak experimentální, tak ty víc mainstreamové, jak malé, tak velké, jak veřejné, tak privátní. Buduje se tím gravitace kulturní sféry, která k sobě postupně přitahuje větší publikum. Čím bude místní scéna silnější, tím bude také Praha intenzivněji vnímána jako centrum současné kultury. Vnímám jako důležité, aby muzejní a galerijní instituce různého zaměření spolupracovaly a vzájemně si pomáhaly.

Svou činností chceme podporovat místní scénu, otevírat méně probádaná témata a také objevovat minulost, vnímat současnost a zároveň se dívat do budoucnosti. Je jasné, že když děláte něco, co je odvážnější, nemusí to všem vždy konvenovat. To je naprosto v pořádku. Osobně ale věřím, že přirozeně začneme oslovovat lidi, kteří jsou naladěni podobně jako my. Budu moc ráda, když se Kunsthalle Praha stane místem, kam si lidé rádi zajdou na výstavu anebo jen tak na kávu s přáteli.

Máte některé ze stávajících muzeí a galerií jako hlavní zdroj inspirace pro svou činnost? Proč jste se rozhodli pro instituci typu kunsthalle, a ne třeba privátní muzeum se sbírkou zakladatelů, jak se v posledních letech často děje?

Od první chvíle bylo naší představou vytvořit instituci, která není limitována sbírkou, má mezinárodní přesah a funguje jako kunsthalle ve smyslu střídajících se krátkodobých výstavních projektů. To se nezměnilo. Náš tým hodně cestuje a nelze říct, že bychom měli jeden zásadní inspirační zdroj. Pochopitelně nás ovlivňují velká muzea, ale s nimi se nemůžeme poměřovat. Všimáme si však důležitých aspektů, jak například funguje edukace, jakým způsobem jsou podány výstavy či jak se řeší bezpečnost. Od doby, co pracuji pro Kunsthalle, se naprosto proměnil způsob, jak muzea navštěvuji. Zkoumám nejen program, ale také personál, interiéry, zabezpečení, muzejní obchůdky, neotřelá řešení... Je i řada menších privátních institucí, ve kterých nacházíme inspiraci. Máme velké štěstí, že tyto podněty a zkušenosti můžeme zapojovat do našeho projektu, a zároveň očekávám, že se nevyhneme vlastním chybám. Je to cesta. Úžasná cesta plná známých i neznámých.

Proč jste se rozhodli posunout termín otevření na počátek roku 2022? Původně bylo ohlášeno jaro příštího roku. Děje se tak jen kvůli nedávným okolnostem, nebo směřujete k roku 2022, kdy se bude konat Documenta v Kasselu a bienále v Benátkách jako významným událostem výtvarného umění?

Je to komplexní úvaha. Primárním důvodem je čas, abychom mohli budovu plně připravit na instalaci první výstavy a provoz pro veřejnost. Diskutovali jsme, o kolik bychom měli otevření odložit, protože nám ještě nemohou být jasné dopady současné krize. Teprve se ukáže, co to udělá s ekonomikou, mezinárodními cestami atd. Bude se to propisovat mnoha směry a chtěli bychom dát šanci tomu, aby se lidé mohli opět setkávat s minimálními obavami o své zdraví. Doufáme, že až otevřeme, bude sociální distanc daleko menší. Je to samozřejmě odhad a přání. Podle současných odhadů bychom se do budovy měli stěhovat před létem příštího roku, a pokud to situace dovolí, budeme zvažovat možnosti, jak prostory zpřístupnit veřejnosti ještě před oficiálním otevřením.

Bývalá trafostanice na Klárově je unikátní. Bylo jasné od počátku, kde Kunsthalle bude sídlit, nebo to také přišlo v průběhu prvotních příprav?

Podle vyprávění manželů Pudilových to byla právě ona budova, která se stala finálním důvodem, proč instituci založit. Je to perfektní místo v centru Prahy a unikátní příležitost. Když jsem do Kunsthalle nastoupila, řešily se již architektonické plány konverze a další funkční a technické specifikace. Prošli jsme dlouhým procesem povolování přestavby a hledání nejhodnějších řešení s ohledem na technický stav budovy, její památkovou hodnotu a budoucí využití. Upřesňovali jsme si, jak bude instituce fungovat. Nyní jsme ve finální fázi realizace a blížíme se dokončení.

Co to znamená pro vás osobně? Musí to být životní zážitek, podílet se na vzniku velké instituce.

Je to úžasná příležitost, za kterou jsem vděčná. Pro mě je to možnost propojit dvě stránky, které v sobě mám od malička. Můj děda byl umělec a otec profesor ekonomie. V dětství mě to více táhlo k umění, ale později jsem se ocitla v oblasti ekonomie. Jsem ráda, že zkušenosti, které jsem doposud profesně nasbírala, jsou nyní užitečné. Manažerská práce je víceméně stejná všude. Musíte se orientovat v novém prostředí a postupně mu porozumět. Potřebujete také umět předvídat a analyzovat, abyste se dokázal správně rozhodnout. Zbytek je však práce s lidmi a vytvoření podmínek pro to, aby každý člen týmu dokázal maximálně dobře a svobodně naplnit, co je jeho či jejím úkolem. □

Lehkost: světelná instalace umělkyně **Altony Solomadin** na fasádě budoucí *Kunsthalle Praha*. Dílo figurovalo v rámci série *Facade Project*, 2020.